

18. Duden, Das Aussprachewörterbuch. Bd.6. (7. Aufl.). Mannheim: Bibliographisches Institut & F.A. Brockhaus AG, 2015. 928 S.
19. Luginbühl M. Mediale Durchformung. Fernsehinteraktion und Fernsehmundlichkeit in Gesprächen im Fernsehen. *Interaktion und Medien. Interaktionsanalytische Zugänge zu medienvermittelter Kommunikation. Ora Lingua*. 2019. № 17. P. 125–146.
20. Gardt A. Zur Bewertung der Fremdwörter im Deutschen (vom 16. bis 20. Jahrhundert). *Deutsch als Fremdsprache*. 2000. Heft 3. S. 133–142.
21. Hofmann D. Do you understand Denglisch? Eine Umfrage zum Anglizismenverständnis. *Deutsch – Englisch – Europäisch. Impulse für eine neue Sprachpolitik*/ Hoberg R. (Hg.). Mannheim: Dudenverlag, 2002. S. 236–246.
22. Krech E.-M. Die Differenzierung von Standarddeutsch und ihre Relevanz für die Kodifizierung. *Лингвистическая полифония: сборник статей в честь юбилея профессора Р.К. Потаповой* / отв. ред. чл.-корр. РАН В.А. Виноградов. Москва : Языки славянских культур, 2007. С. 404–424.
23. Ulbrich C. Prosodische Aussprachebesonderheiten der deutschen, österreichischen und schweizerischen Standardvarietät des Deutschen in gelesenen Äußerungen von Nachrichten. *Deutsch als Fremdsprache*. 2003. Heft 3. S. 155–158.
24. Widera C. Zur Reduktion von Vokalen. Eine experimental-phonetische Untersuchung. Bonn: Universität Bonn Verlag, 2002. 190 S.
25. Wolf M. Inversion of stress-conditioned phonology in Stratal OT. Ms., Yale University, 2012. 48 p.

УДК 811.112.2:82-1

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.18>

ЕПІГРАМА В ЛІРИКО-ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ЕРИХА КЕСТНЕРА

EPIGRAM IN THE LYRICAL AND POETICAL DISCOURSE OF ERICH KÄSTNER

Бандурко З.В.,

orcid.org/0000-0003-0238-344X

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри німецької та романської філології

Херсонського державного університету

У статті здійснено аналіз епіграм Еріха Кестнера на матеріалі збірки *Es gibt nichts Gutes, außer: Man tut es: Kurz und bündig. Epigramme*. Установлено, що епіграмам Е. Кестнера властиві філософічність, афористичність, сатиричність та дидактичність. За жанром виокремлюємо філософську, присвятну, описову, сатиричну епіграми, епітафію. За тематикою епіграми розглядають різні сфери: життя, людину, історію, релігію, мистецтво, письменника та творчість, технічний прогрес. З огляду на комунікативну спрямованість, епіграми спрямовані на читача, на самого себе (зворотні епіграми), на конкретних/відомих осіб, безадресні, між персонажами, епітафії та замальовки. Асертиви, директиви та контактиви є найбільш уживаними мовленнєвими актами. Автор застосовує фоностилістичні засоби (алітерацію, асонанс, складоповтор, анадиплозис, паралелізм, звукову анафору, епіфору, аферезу, синкопу, апокопу та епітезу тощо), лексико-семантичні (історизми, власні назви, іншомовні слова, латинізми та ін.), лексико-стилістичні (епітет, порівняння, алюзію), синтактико-стилістичні (перелічення, парентезу, повтор, синтаксичний паралелізм, пряму мову, анафору та епіфору), у тому числі різноманітні їх поєднання задля підкреслення змісту окремих висловлень, переконливості, посилення перлокутивного ефекту від прочитаного тексту. У текстах епіграм присутні риторичні звертання і риторичні запитання, які виражають мовленнєві акти контактиви, та риторичні оклики, тобто мовленнєві акти експресивні асертиви. За структурним оформленням усі епіграми збірки поділяємо на прості (2–4 верси) та складні (від 5 до 10 версів). Відповідно до кількості версів у строфах епіграми варіюються від дистиха до десятирядника. В окремих епіграмах пуант відокремлений від основного тексту як окремий верс, щоб читач обов'язково звернув на нього увагу. Структурно тексти епіграм побудовані, з-поміж іншого, за допомогою поєднання «питання – відповідь», «питання – наказ», «ствердження – наказ – ствердження». Автором застосовано різноманітні типи римування (кільцева рима, суміжна рима, монорима), але переважають сплетена та перехресна рими. Окремі висловлення часто афористичні.

Ключові слова: вживана лірика, епіграма, Еріх Кестнер, лірико-поетичний дискурс, «Нова діловитість».

The article analyzes the epigrams of Erich Kästner on the material of the collection "Es gibt nichts Gutes, außer: Man tut es: Kurz und bündig. Epigramme". It is established that Erich Kästner's epigrams are philosophical, aphoristic, satirical and didactic. By genre, we distinguish philosophical, sacred, descriptive, satirical epigram, epitaph. Epigrams consider different areas by the subject: life, man, history, religion, art, writer and creativity, technological progress. According to

the communicative orientation, epigrams are aimed at the reader, at oneself (reverse epigrams), at specific/famous people, are unaddressed, between characters, epitaphs and sketches. Assertions, directives and contactives are the most commonly used speech acts. The author uses phonostylistic means (alliteration, assonance, syllable repetition, anadiplosis, parallelism, sound anaphora, epiphora, apheresis, syncope, apocope and epithesis, etc.), lexical-semantic (historicisms, proper names, foreign words, Latinisms, etc.), lexical-stylistic (epithet, comparison, allusion), syntactic-stylistic (enumeration, parenthesis, repetition, syntactic parallelism, direct speech, anaphora and epiphora), including various combinations of them to emphasize the content of individual statements, persuasiveness, enhancing the perlocutionary effect of the read text. There are rhetorical appeals and rhetorical questions, that express speech acts contactives, and rhetorical exclamations, i.e. speech acts expressive assertives in the texts of the epigrams. According to the structural design, all epigrams of the collection are divided into simple (2-4 verses) and complex (from 5 to 10 verses). According to the number of verses in the stanzas, the epigrams vary from distich to decathlon. In some epigrams, the point is separated from the main text as a separate verse, so that the reader must pay attention to it. Structurally, the texts of the epigrams are constructed, inter alia, through a combination of "question - answer", "question - order", "statement - order - statement". The author uses various types of rhyme (circular rhyme, adjacent rhyme, monorhyme), but interwoven and cross rhymes predominate. Some statements are often aphoristic.

Key words: Gebrauchslyrik, epigram, Erich Kästner, lyrical and poetical discourse, Neue Sachlichkeit.

Постановка проблеми. Мистецтво Німеччини за часів Веймарської республіки є своєрідним феноменом як за своїм характером, так і за різноманітністю течій, напрямів, жанрів. З-поміж них особливе місце займає напрям «Нова діловитість» (*Neue Sachlichkeit*), за період існування якого не лише постійно змінюються та розвиваються вже наявні літературні жанри, як-от роман, а й утворюються нові – від репортажного роману до дитячого роману, репортажної драми, радіоповідомлень тощо [11, с. 177; 13, с. 58; 17]. Нові жанри так само утворюються у ліриці, перш за все вживана лірика (*Gebrauchslyrik*). Одним із найвідоміших представників напрямку «Нова діловитість» є Еріх Кестнер (1899–1974 рр.), німецький поет, письменник, сатирик та майстер слова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрямок «Нова діловитість» постійно привертає увагу дослідників як у сфері образотворчого мистецтва, де він виник [10; 16], так і у сфері літератури [9; 11; 13; 14; 17]. Деякі роботи науковців присвячені творчості Еріха Кестнера [7; 8; 15]. Окремі праці досліджують малі літературні жанри, у тому числі мініатюри та епіграми [1; 2; 4–6]. Однак недослідженими залишаються чимало робіт письменників цього напрямку з погляду лінгвістики, зокрема лінгвопрагматики.

Постановка завдання. Мета запропонованого дослідження – встановити структурно-семантичні та прагматичні властивості епіграм Еріха Кестнера на матеріалі збірки *Es gibt nichts Gutes, außer: Man tut es: Kurz und bündig. Epigramme* [12].

Виклад основного матеріалу. Епіграма як жанр виникає ще в епоху Античності, де відомими її авторами були Платон, Сапфо, Анакреонт, Катулл, Марціал, Ювенал та ін. Поступово епіграма розвивається від елегійного двовірша до різноманітних форм, розмірів та жанрових різновидів, поширюється у літературі Відродження та класицизму, у XVIII–XIX ст. з'являється у творчості Й.В. Гете, Ф. Шіллера, Г.Е. Лессінга.

Епіграму розуміємо як «жанр сатиричної поезії дотепного, дошкульного змісту з несподіваною, градаційно завершеною кінцівкою (пуантом)» [3, с. 233].

У лірико-поетичному дискурсі Еріха Кестнера окреме місце займає поетична творчість, зокрема епіграми. Епіграмам Еріха Кестнера (Кр.) властиві філософічність, афористичність, сатиричність, дидактичність, метафоричність, злободенність та зображення лише головної думки чи основних подій. З-поміж засобів комічного йому властиві гумор, іронія, сатира.

Жанрову типологію епіграм Еріха Кестнера визначаємо так: філософська, присвятна, описова, сатирична, епітафія.

Тематичне спрямування епіграм різноманітне: життя (наприклад, епіграма *Zum Neuen Jahr*), час (*Präzision*), людина (*Kalenderspruch*), релігія (*Eine Feststellung*), історія (*Inscription auf einem sächsisch-preußischen Grenzstein*), технічний прогрес (*Ganz nebenbei oder Das Derivat des Fortschritts*), мистецтво (*Moderne Kunstausstellung*), письменник та творчість (*Aggregatzustände*).

Усі епіграми збірки поділяємо на декілька типів з огляду на їхню комунікативну спрямованість: спрямовані на читача (*An die Maus in der Falle oder Freiheit und Christentum*), зворотні (на самого себе) (*Unsanftes Selbstgespräch, Sich selbst zum 40. Geburtstag*), на конкретних/відомих осіб (*Kleiner Rat für Damokles*), безадресні (*Inscription an einer Kirchhofstür*), між персонажами, у тому числі за відсутності одного з них у тексті (*Niedere Mathematik, Eine Spitzenleistung oder L'Éducation fatale*), епітафії (*Deutsche Gedenktafel 1938*), замальовки (*Der Bahnhofsvierzeiler*).

У кожній епіграмі знаходимо певні лінгвостилістичні засоби, зазвичай у різноманітному їх поєднанні задля підкреслення змісту окремих словосполучень чи речень, забезпечення переконливості та створення певного настрою, посилення перлокутивного ефекту від прочитаного тексту.

На фоностилістичному рівні виокремлюємо алітерацію (*Was tut der Wind, wenn er nicht weht?* (Kr., Sokrates zugeeignet)), у тому числі у парних формулах (*Hinz und Kunz* <...> (Kr., „Folgenschwere Verwechslung)), асонанс (<...> *als eine alte Meißner Tasse / im Elefantenhaus* (Kr., Trotz allem)), складоповтор (*Leben ist immer / lebensgefährlich* (Kr., Zum Neuen Jahr)), анадиплозис (*Wer was zu sagen hat, / hat keine Eile.* (Kr., Präzision)), звукову анафору (*Alles könnte geschehen. / Aber nur manches geschieht.* (Kr., Zusammenhänge)), епіфору (*Ob Sonnenschein, ob Sterngefunkel: / Im Tunnel bleibt es immer dunkel.* (Kr., Die Grenzen der Aufklärung)), внутрішню риму та паралелізм (*Zu früh sterben ist schlimm, – / zu spät geboren werden ist schlimmer.* (Kr., Trost), наприклад:

*Die einen, die immer Geld verdienen,
haben zum Ausgeben niemals Zeit.
Und wir sagen im Chor mit ihnen:
Es gibt eben keine Gerechtigkeit.
Die andern, die niemals Geld verdienen,
haben zum Ausgeben immer Zeit.
Und wir sagen im Chor mit ihnen:
Es gibt eben keine Gerechtigkeit.*
(Kr., Doppelter Saldo.

Aus den Lehrsätzen des armen Mannes)

В епіграмі Jung gewohnt, alt getan знаходимо прийом мовної гри з використанням алітерації та асонансу:

*Als Kinder spielten wir ein Spiel,
das hieß ...
Ich weiß nicht, wie es heute heißt ...
Es hieß:
«Ich weiß etwas, was du nicht weißt!»
Man altert. Doch sonst ändert sich nicht viel.*
(Kr., Jung gewohnt, alt getan)

Із метою лаконічності та милозвучності, дотримання необхідного віршового розміру в епіграмах наявні афереза (*Wir haben's schwer.* (Kr., Eine Feststellung)), синкопа (*Einer von den Dutzendköpfen / saß auf ihrem Körper drauf.* (Kr., Kurze Charakteristik)), апокопа (<...> *stets meint die Katze, man wollt' mit ihr spielen.* (Kr., Für die Katz)) та епітеза (*Vergiss in keinem Falle,* <...> (Kr., Kalenderspruch)).

З-поміж лексико-семантичних засобів автором використані історизми (<...> *ist die Inschrift keine Huldigung* <...> (Kr., Anonymer Grabstein)), власні назви (оніми) (<...> *als eine alte Meißner Tasse / im Elefantenhaus.* (Kr., Trotz allem); *Ich bin ein Deutscher aus Dresden in Sachsen.* (Kr., Notwendige Antwort auf überflüssige Fragen)), іншомовні слова або словосполучення (Kr., *Happy end, d.h. Ende gut*) та латинізми, лексеми високого стилю мовлення

(*Zwischen Empfängnis / und Leichenbegängnis / nichts als Bedrängnis.* (Kr., Das Verhängnis)).

Наприклад, деякі епіграми згадують відомих людей або пов'язані з ними події, іноді можлива присвята, часом застосовані відповідні алюзії (Sokrates zugeeignet, Lebensbeschreibung einer Maniküre. Heinrich Heine gewidmet, Damentoast im Obstgarten, Nietzsche. Sein Porträt). Усе це зазвичай виражене мовленнєвими актами асертивами, наприклад алюзія на Х. Колумба:

*Irrtümer haben ihren Wert;
jedoch nur hie und da.
Nicht jeder, der nach Indien fährt,
entdeckt Amerika.*

(Kr., Der schöpferische Irrtum)

Латинізми присутні у назвах епіграм (Conditio sine qua non, In memoriam memoriae) та у тексті, утворюючи своєрідне кільце строфи (*Cogito, ergo sum? / <...> / Non cogitant, ergo non sunt!* (Kr., Fachmännische Konsequenz)) або повний текст епіграми (*Amen? / Tamen!* (Kr., Stoßgebet für Heiden mit Mittelschulbildung)).

Основними лексико-стилістичними засобами в епіграмах Еріха Кестнера є епітет (*Jeden Abend stand er an der Sperre, / ein armer, alter, gebeugter Mann.* (Kr., Der Bahnhofsvierzeiler)), порівняння (*Ich bin wie ein Baum, der – in Deutschland gewachsen – / wenn's sein muss, in Deutschland verdorrt.* (Kr., Notwendige Antwort auf überflüssige Fragen)), персоніфікація (<...> *wenn der Wind um die Ecke fegt,* <...> (Kr., Für die Katz)), метафора (Die unzufriedene Straßenbahn), синекдоха та оксиморон (*Worin besteht der Ruhm auf Erden, / der die Wenigen von den Vielen trennt?* (Kr., Definition des Ruhms. Aus dem Französischen)) та алюзія (*Die Welt ist ein Theaterstück.* (Kr., Stimme von der Galerie), наприклад алюзія на Гордія:

*Den unlösbaren Knoten zu zersäbeln,
gehörte zu dem Pensum Alexanders.
Und wie hieß jener, der den Knoten knüpfte?
Den kennt kein Mensch.
(Doch sicher war es jemand anders.)*

(Kr., Über den Nachruhm oder Der Gordische Knoten)

Синтактико-стилістичні засоби, спрямовані на досягнення більшої яскравості та виразності, посилення експресивності та перлокутивного ефекту, представлені переліченням (*Indes sie forschten, röntgten, filmten, funkten,* <...> (Kr., Ganz nebenbei oder Das Derivat des Fortschritts)), парентезою ((*So unwahrscheinlich das klingt.*) (Kr., Kalenderspruch)), повтором, синтаксичним паралелізмом (*Lauschen offenen Munds, / statt mit offenen Ohren!* (Kr., Folgenschwere Verwechslung)), прямою мовою (епіграми Eine Spitzenleistung oder L'éducation fatale,

Als die Synagogen brannten), анафорою (*Und kränkt die Jäger und Briefträger nicht! / Und kränkt die Neger, Schwäger, Krankenpfleger / und Totschläger nicht!* (Kr., Die Wirklichkeit als Stoff)) та епіфорою (*Täglich seh ich sie dort stehen bleiben / und gebannt in jene Scheiben starren, / hinter denen, unser Tun und Treiben / nicht beachtend, Särge auf uns harren.* (Kr., Die junge Dame vorm Sarggeschäft)).

Із метою звернення уваги читача, посилення експресивності та перлокутивного ефекту в епіграмах Еріха Кестнера присутні також риторичні звертання (*Mein Gott, mir tun die kleinen Bäume / am Ende der Allee entsetzlich leid!* (Kr., Mitleid und Perspektive oder Die Ansichten eines Baumes)), риторичні запитання (*Die Sache zerschlug sich. Und zwar weswegen?* (Kr., Albumvers)), які виражають мовленнєві акти контактиви, та риторичні оклики (*Erzählt die Taten! Beschreibt die Gesinnungen!* (Kr., Die Wirklichkeit als Stoff. Aus der großdeutschen Kunstlehre)) (мовленнєві акти експресивні асертиви).

Зустрічаємо й повторюваність одного й того ж синтактико-стилістичного засобу, наприклад в епіграмі Über Anthropophagie und Bildungshunger, побудованій на риторичних питаннях, окрім останнього верса, задля більшого увиразнення мовлення та посилення перлокутивного ефекту:

*Was weiß man schon über Menschenfresser?
Fressen sie Mensch, wie sich's gehört, mit
Gabel und Messer?
Schmeckt ihnen ein dicker, asthmatisch
gewesener Bäcker besser
als ein dünner, schmalfingeriger König?
Man weiß so wenig ...*

(Kr., Über Anthropophagie und Bildungshunger)

Щодо ритміко-композиційної організації епіграм Еріха Кестнера зазначимо, що за структурним оформленням усі епіграми збірки поділяємо на прості (2–4 верси) та складні (від 5 до 10 версів).

У строфічній будові епіграм властива різноманітність – кількість версів варіюється від дистиху (*Es hilft nicht schönzufärben*) до десятирядника (*Kopernikanische Charaktere gesucht*). Частина епіграм побудована як два катрена (наприклад, *Aufforderung zur Bescheidenheit*), епіграма *Grabrede für einen Idealisten* складається із трьох терцетів, у деяких пуант відокремлений від основного тексту як окремий верс, щоб читач обов'язково звернув на нього увагу (*Ernster Herr im Frühling*, Albumvers).

Деякі епіграми повністю або частково побудовані за структурою «питання – відповідь», наприклад *Eine Mutfrage*, *Der Selbstwert des Tragischen*. Aus der großdeutschen Kunstlehre, *Definition des Ruhms*. Aus dem Französischen:

*Der Zweck, sagt ihr, heiligt die Mittel?
Das Dogma heiligt den Büttel?
Den Galgen? Den Kerkerkittel?
O schwarzumflortes Kapitel!*

*Fest steht trotz Schrecken und Schreck:
Die Mittel entheiligen den Zweck!*

(Kr., Der Zweck und die Mittel oder Religion als Politik und Politik als Religion).

Іншою структурою епіграми є «питання–наказ»:
*Du rennst im Kreis und suchst ein Loch?
Du rennst umsonst! Begreif es doch!
Besinn dich!*

*Ein einz'ger Ausweg bleibt dir noch:
Geh in dich!*

(Kr., An die Maus in der Falle oder Freiheit und Christentum).

Присутні у збірці епіграми зі зверненням до читача із мовленнєвим актом директивом, як треба себе поводити, що треба чи не треба робити, наприклад:

*Die Welt ist ein Theaterstück.
Spielt eure Rollen gut! Ihr spielt ums Leben.
Seid Freund! Seid Feind! Habt Macht! Habt Glück!
Ich spiel nicht mit. In jedem Stück
muss es auch Menschen, die bloß zuschaun, geben.
Und wenn das Stück missfällt, so lasst mich*

*schließen,
ist das noch längst kein Grund, aufs Publikum zu
schießen.*

(Kr., Stimme von der Galerie)

Епіграма *Die zwei Gebote* розпочинається із наказу, після якого автор продовжує свою думку:

*Liebe das Leben, und denk an den Tod!
Tritt, wenn die Stunde da ist, stolz beiseite.*

*Einmal leben zu müssen,
heißt unser erstes Gebot.*

*Nur einmal leben zu dürfen,
lautet das zweite.*

(Kr., Die zwei Gebote)

Із директивом пов'язана і структура «ствердження – наказ – ствердження», відповідно «асертив – директив – асертив»:

*Die Zeit zu schildern, ist eure heilige Pflicht.
Erzählt die Taten! Beschreibt die Gesinnungen!
Nur, kränkt die Schornsteinfeger nicht!*

Und kränkt die Jäger und Briefträger nicht!

*Und kränkt die Neger, Schwäger, Krankenpfleger
und Totschläger nicht!*

Sonst beschweren sich die Innungen.

(Kr., Die Wirklichkeit als Stoff. Aus der großdeutschen Kunstlehre)

У римуванні переважають сплетена рима, зумовлена різною кількістю версів (наприклад, *Einmal etwas Musikalisches*), та перехресна

рима (Nur Geduld). Водночас використані кільцева рима (Ganz nebenbei oder Das Derivat des Fortschritts, Sich selbst zum 40. Geburtstag), суміжна рима (Wenn...) та монорима (Die leichte Muse), наприклад:

*Der Humor ist der Regenschirm der Weisen
und insofern unsoldatisch.*

*Dass wir ihn trotzdem öffentlich preisen,
scheint problematisch.*

*In praxi ist's gleichgültig, was wir meinen.
Denn wir haben ja keinen.*

(Кр., Der Humor. Aus der großdeutschen Kunstlehre)

В епіграмах Еріха Кестнера втілюються його спостережливість та роздуми, гумор та іронія. Висловлення, які становлять епіграми, часто афористичні: *Wenn ich die Wahrheit sagen sollte, / müsst' ich lügen.* (Кр., Auch eine Auskunft), *Menschen sind wie Eintagsfliegen / an den Fenstern dieser Welt.* (Кр., Aufforderung zur Bescheidenheit), *Ende gut – alles schlecht!* (Кр., Happy end, d.h. Ende gut), *Es gibt eben keine Gerechtigkeit.* (Кр., Doppelter Saldo. Aus den «Lehrsätzen des armen Mannes»).

Висновки. У результаті аналізу збірки Еріха Кестнера *Es gibt nichts Gutes, außer: Man tut es: Kurz und bündig.* Епіграмме можемо стверджувати, що його епіграмам властиві філософіч-

ність, афористичність та сатиричність. Жанрове та тематичне спрямування епіграм – від філософського до сатиричного, від людини до мистецтва. За комунікативною спрямованістю епіграми спрямовані на читача, зворотні (спрямовані на самого себе), на конкретних/відомих осіб, безадресні, між персонажами, епітафії та замальовки. 3-поміж мовленнєвих актів найбільш уживаними є асертиви, директиви та контактиви.

Із фоностилістичних засобів автором використані алітерація, асонанс, складоповтор, анадиплозис, паралелізм. Із лексико-семантичних засобів наявні історизми, власні назви, іншомовні слова та латинізи. Основними лексико-стилістичними засобами є епітет, порівняння та алюзія. Присутні синтактико-стилістичні засоби: перелічення, парентеза, повтор, синтаксичний паралелізм. Строфічна будова епіграм різноманітна – від дистиха до десятирядника. Основними структурами тексту епіграм є поєднання «питання – відповідь» та «питання – наказ». У римуванні переважають сплетена та перехресна рими.

Перспективним вважаємо подальше лінгвістичне дослідження поетичних текстів Еріха Кестнера та інших авторів напряму «Нова діловитість»: Маші Калеко, Йоахіма Рінгельнатца та Курта Тухольського.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гарачковська О. Епіграма на шпальтах «Літературної України». *Український інформаційний простір*. 2019. Вип. 1(3). С. 134–145.
2. Зосимова О.В. Мотив VANITAS в українській та англійській бароковій епіграмі. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Літературознавство*. 2019. Т. 1. № 4–76. С. 70–84.
3. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : Академія, 2007. 752 с. (Nota bene).
4. Миненко Ю. Епіграми ігумена Віталія – зразок барокової ідентичності. *Studia methodologica*. 2018. №. 46. С. 60–70.
5. Немченко І. Жанрові модифікації комічних мініатюр Петра Ребра. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. 2018. Вип. 23. С. 239–242.
6. Яремчук І.М. Тексти малих художніх форм в інтерпретаційному вимірі: лінгвостилістичний аспект. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 15. С. 86–90.
7. Bandurko Z.V. Poetic Idiostyle of Erich Kästner. *Scientific developments of European countries in the area of philological researches* : Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. P. 1. P. 33–50.
8. Brenner P.J. Kästner, Erich: Das lyrische Werk. *Kindlers Literatur Lexikon (KLL)*. Stuttgart : J.B. Metzler, 2020. P. 1-3.
9. Dronova O.A. The genres of documentary novel of the "Neue Sachlichkeit" and the problem of cognition. *Neophilology*. 2019. Vol. 20. P. 502–509.
10. Grosch N. Neue Sachlichkeit, Mass Media and Matters of Musical Style in the 1920s. *Neue Sachlichkeit and Avant-Garde*. 2013. P.185-201.
11. Karrenbrock H. Das stabile Trottoir der Großstadt. Zwei Kinderromane der Neuen Sachlichkeit: Wolf Durians „Kai aus der Kiste“ und Erich Kästners „Emil und die Detektive“. *Neue Sachlichkeit im Roman: neue Interpretationen zum Roman der Weimarer Republik* / hrsg. von S. Becker und C. Weiss. Stuttgart, Weimar: Metzler, 1995. S. 176–194.
12. Kästner E. Es gibt nichts Gutes, außer: Man tut es: Kurz und bündig. Epigramme. Zürich: Atrium Verlag AG, 2015. 112 S.
13. Kümmerling-Meibauer B. Kinder- und Jugendliteratur. Eine Einführung. / hrsg. von G. E. Grimm und K.-M. Bogdal. Darmstadt: WBG, 2012. 156 S.

14. Lethen H. *Neue Sachlichkeit 1924–1932. Studien zur Literatur des »Weissen Sozialismus«*. Stuttgart: J.B. Metzler, 2000. 214 p.
15. Sander G. *Neusachliche Angestellten-Lyrik von Tucholsky, Kästner und Kaléko. Recherches Germaniques*. 2019. HS 14. P. 189–213.
16. Stokoe Br. *The Landscape Photobook in Germany: From Neue Sachlichkeit to Nazi Sachlichkeit. History of Photography*. 2018. Vol. 42 (1). P. 78–97.
17. Wendland H.-G. *Die Literatur der Neuen Sachlichkeit und ihre Bedeutung im Kulturleben der Weimarer Republik*. München: GRIN, 2013. Teil I. 21 S. URL: <http://www.grin.com/de/e-book/232870/die-literatur-der-neuen-sachlichkeit-und-ihre-bedeutung-im-kulturleben>.

УДК 811.111'373.231

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.19>

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ МОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ СУЧАСНИХ БРИТАНСЬКИХ ІМЕН

GENDER ASPECT OF LANGUAGE MEANS OF EXPRESSION OF MODERN BRITISH NAMES

Білецька І.О.,

*orcid.org/0000-0002-3372-9100**доктор педагогічних наук,**професор кафедри теорії та практики іноземних мов**Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

Лаухіна І.С.,

*orcid.org/0000-0003-1698-3155**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри теорії та практики іноземних мов**Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

Паладьєва А.Ф.,

*orcid.org/0000-0002-8182-679X**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри теорії та практики іноземних мов**Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

У статті за допомогою описового, статистичного та порівняльно-зіставного методів розглянуто гендерні особливості мовних засобів вираження британських чоловічих і жіночих імен. З'ясовано, що офіційне ім'я перетворює людину з біологічного індивіда на суб'єкт і об'єкт соціально-правових стосунків і є невід'ємною частиною особистості. Ім'я в процесі спілкування підкреслює соціально-статусні відмінності учасників комунікації (стать, вік, суспільне становище, ступінь знайомства), указуючи кожному його місце в суспільній ієрархії.

Установлено, що здебільшого ознака статі в британському антропоніміконі реалізується морфологічно (чоловічий рід із нульовим закінченням – жіночий рід із закінченням -а), однак більшість імен не утворює таких чітких опозиційних пар. Окрім того, існують і фонетичні та акцентуаційні відмінності британських чоловічих і жіночих імен (неоднакова кількість фонем, складів, різні наголошені склади, відмінність у структурі за типами складів).

Виявлено, що британський антропонімікон – це система, яка постійно розвивається, а тому на початку ХХІ ст. в системі засобів вираження британських чоловічих та жіночих імен відбуваються певні зміни, які відображають перебудову світогляду суспільства, відмову від гендерних стереотипів у виборі імені для дитини. Установлено, що межею стирання родових відмінностей є поява статево індиферентних імен, або імен-унісекс, джерелом яких є запозичені імена й оніми інших розрядів і структурно-модифіковані традиційні імена. Їх активне використання сьогодні пов'язують із подальшим розвитком західноєвропейської демократії, поширенням феміністичного руху, сексуальною революцією, мовним антисексизмом. З'ясовано, що в неоднорідній за складом групі статево індиферентних імен виникають їхні графічні й морфологічні варіанти. Імена-унісекс відіграють значну роль у приховуванні статі свого носія, що привабливо для жінок, які відчують гендерне стереотипізування за ім'ям, і не вигідне для чоловіків. Поява й стрімке поширення статево індиферентних імен представляє тривалий неоднорідний процес розширення референції імені за ознакою статі майже до його повної заміни.

Ключові слова: антропоніміка, гендерні особливості, індиферентний за статтю, категорія роду, особове ім'я, унісекс-імена.